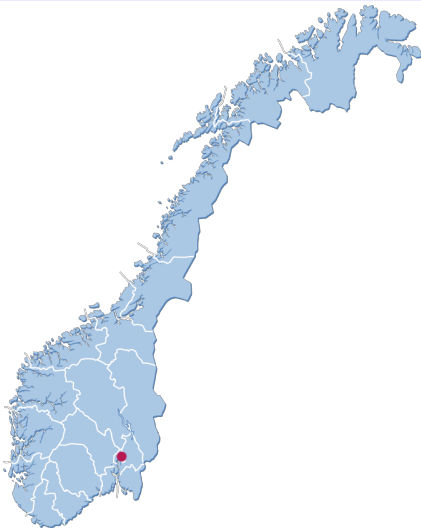
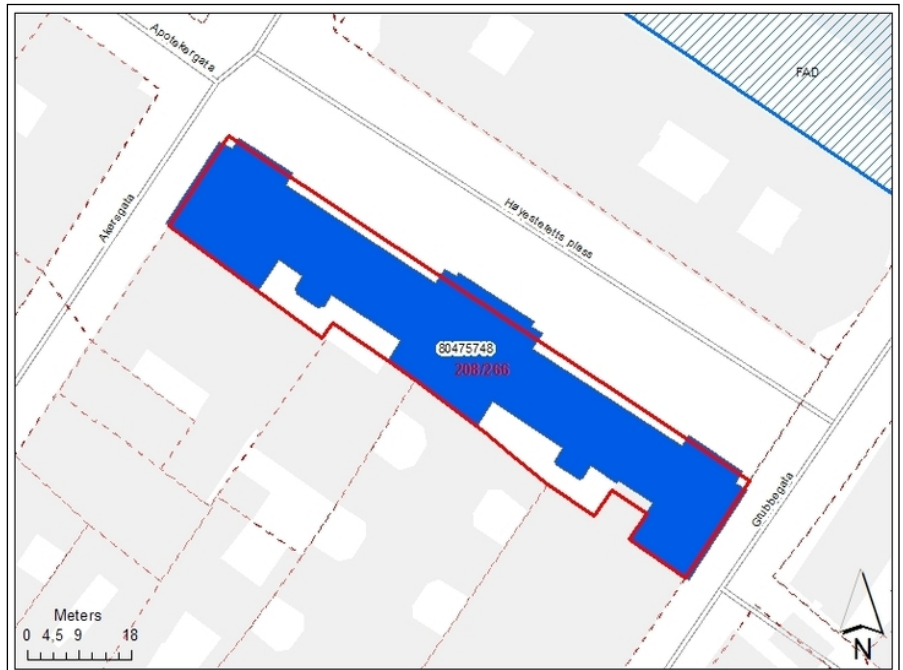

Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Oslo
Kommune:	301/Oslo kommune
Opprinnelig funksjon:	Justisbygg
Nåværende funksjon:	Høyesteretts hus
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	1

Situasjonskart. Opphavsrett: Statsbygg.

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
10919	HØYESTERETTS BYGNING	1896 - 1903	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80475748	208/266

Vern kompleks

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare Justisbygningen fra 1903 som forteller viktig moderne statshistorie.
Begrunnelse:	Høyesteretts hus er den største formålsbygde justisbygning i Norge etter 1814, og et godt lesbart eksempel på statsbyggeri hvor staten ville vise sin makt. Bygningen har arkitektoniske kvaliteter med en gjennomført detaljering som er godt ivarett. Bygningen er av nasjonal verdi.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør. Interiør: alle etasjer unntatt kjeller og loft. Fredningen omfatter også opprinnelig inventar (liste utarbeides).

Beskrivelse kulturmiljø

Eiendommen ligger ved regjeringskvartalet i Oslo sentrum. Eiendommen består av en bygning og en opparbeidet plass (Høyesteretts plass) med to statuer av de tidligere høyesterettsjustitiarier, Paal Berg og Rolv Ryssdal.

Høyesteretts Hus ligger i sentrum av Oslo med fasader mot Akersgata, Grubbegata og Høyesteretts plass. Huset ble opprinnelig bygd som Justisbygning for Lagmannsretten, Høyesterett og den sivile domstol som senere ble hetende Byretten. Det var opprinnelig planlagt å anlegge et kompleks i området bestående av egne bygninger for Justisbygget, Rådhuset og Regjeringsbygget, men Justisbygget var det eneste som ble bygd.

Bygningen, arkitekt H.J. Sparre i 1896-1903, er plassert på en lang og smal tomt. Justisbygget, eller Oslo Tinghus som det etter hvert ble hetende, bestod av to bygninger: Den eldre delen, som i dag heter Høyesteretts hus, og et nyere funksjonalistisk tilbygg i betong, på enden mot Grubbegata, fra 1937-40, av Ove Bang. Etter at Oslo fikk nytt tinghus i 1994, og Lagmannsretten og Byretten flyttet til det nye bygget på C. J. Hambros plass, ble Høyesterett den eneste instansen som ble gjenværende, og bygningen fikk navnet Høyesteretts hus.

Eiendomshistorikk

Siden det ble opprettet i 1815, hadde ikke Høyesterett hatt noe eget lokale som var egnet. I 1895 ble det utlyst en arkitektkonkurranse om et nytt Justisbygg som skulle huse Høyesterett, Lagmannsretten og den sivile domstol, senere kalt Byretten. Tomten var lang og smal og lå mellom Akersgata og Grubbegata. Regjeringsbygningen vis-à-vis den planlagte Justisbygningen var under oppførelse (Den gamle Regjeringsbygningen). Det var videre tanken å bygge et Rådhus ovenfor Regjeringsbygningen, slik at de tre bygningene skulle "danne et imponerende sammenhengende kompleks". Arkitekt H. J. Sparres forslag kom inn etter konkurransefristens utløp, men ble likevel valgt, fordi hans planløsning utnyttet den vanskelige tomten på en spesielt god måte. Fasadene med de to endefasadene gir bygget en monumentalitet som juryen mente løftet forslaget over alle de andre forslagene. Sparre la de tre rettssalene i tre etasjer, en i midtpartiet og de to andre i fløyene, med korridorer og kontorer mellom. På den måten fikk de tre forskjellige domstolene disponere hver sin etasje. I midten virket en hall med hovedtrappen samlende både arkitektonisk og praktisk. Bygningsspråket var nyrenessanse og eksteriørets enkle linjer, fasadens ro og alvor ble sett på som egnet for byggeoppgaven. Hovedfasaden preges av en dominerende midtrisalitt med to siderisalitter bundet sammen av rette fløyer. Fasadens femdeling gjenspeiler seg i utformingen av plassen. Foran risalittene er det åpent slik at de fritt får spille seg ut, mens belysning og trær er gruppert foran sidefløyene. Fasaden mot Høyesteretts plass er preget av utsmykning i lys grå Iddefjordgranitt. Bygningen ble oppført i perioden fra 1896 til 1903.

Justisbygget ble etter hvert for lite, slik at det i 1937-1940 ble oppført et tilbygg med hovedfasaden mot Grubbegata. Dette funksjonalistiske tilbygget i betong var tegnet av Ove Bang til en arkitektkonkurranse i 1936.

I 1988 startet utredninger om et nytt tinghus. Dette stod ferdig ved C. J. Hambros plass i 1994. Høyesterett var den eneste rettsinstans som ble værende igjen og etter en rehabilitering i 1994-1996 fikk bygget navnet Høyesteretts hus. Under rehabiliteringen ble det forsøkt å føre byggets interiør tilbake til det opprinnelige.

Verneverdige bygg

Byggnr: 10919

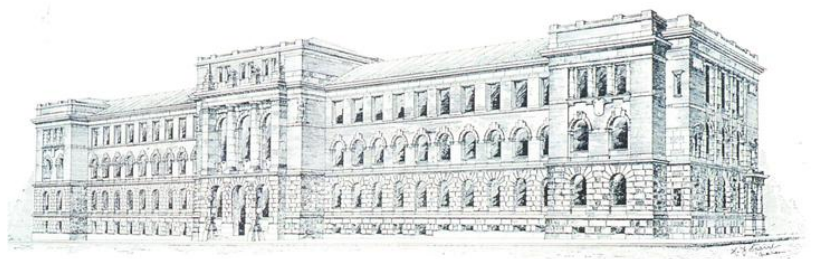
GAB nr: 80475748

Navn: HØYESTERETTS
BYGNING

Oppført: 1896 - 1903

Fasade mot Akersgaten. Opphavsrett: Statsbygg.

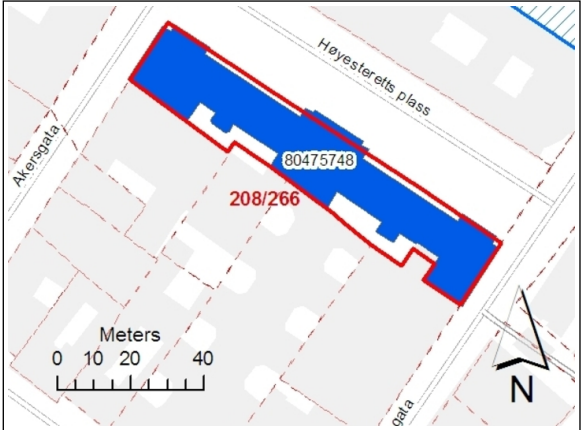
Tegning av Høyesterett av H. J. Sparre. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 10919 HØYESTERETTS BYGNING

Kompleks 3520 HØYESTERETTS HUS, OSLO

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	STATSBYGG ØST
GAB nr:	80475748
Gnr/bnr:	208/266
Oppført:	1896 - 1903
Byggherre:	Justisdepartementet
Arkitekt:	Hans Jacob Sparre (1861-1937).
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Rettslokale
Regulering:	Regulert: Tomt for offentlig bygning U 2,5. S-2255, 28.07.1977. Ny reg best S-2937, 01.10.1987
Vernestatus:	Annet vern: Oslo kommune "Gul liste".

Utsnitt situasjonskart. Opphavsrrett: STATSBYGG

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Bygningen er fundamentert på fjell. Grunnmur i fuget teglstein. I sokkeletasjen er det benyttet Iddefjorsgranitt i kvader, søyler og arkitrav, og sandstein til de få skulpturale elementene. Resten av bygningen er forblendet med rød tegl fra det bøhmiske Ullendorfer Wercke. Vestibylens tavlegulv og trappehallen i hovedinngangen er i marmor. Øvrige trappeløp har "marmormosaik" det vil si stukk og malt marmorering. I noen rom er opprinnelig brunt linoleumsbelegg bevart. Vinduene har eikerammer. Dører og utskjæringer er av høy håndverksmessig kvalitet, eikemalingen er så fint utført at det kan være vanskelig å se forskjell på ådring og ekte eik.

Bygningen hadde et avansert teknisk oppvarmings- og luftesystem for sin tid. Fra kjeller førte dampledninger ut i bygget gjennom murte slisser i veggene, dekket med påskrudde jernplater slik at en lett kunne komme til for reparasjon. Disse er bevart i noen grad. Det var også et sinnrikt luftrensesystem der luften ble tatt inn ved siden av midtrisalitten, filtrert, ført til et varmekammer i kjelleren, og deretter blåst ved hjelp av vifter gjennom murte kanaler til hele bygningen. Varmen kunne reguleres ved å åpne og lukke ventiler i de forskjellige rom. "Brukt luft" ble suget ut gjennom åpninger anbrakt like over gulvet og under taket og ført gjennom kanaler ut i en hovedkanal på loftet og ut over taket ved hjelp av fire store sugere. I tillegg luftet man gjennom vinduene.

Kilde:
Tschudi-Madsen (red.) 1998: Norges høyesterett. Aschehoug.
St.meld. nr. 10 1932 (s 56) m fl årganger.

Bygningshistorikk

1895	Utlysning av arkitektkonkurranse om ny Justisbygning i Oslo.
1896	23 innsendte forslag. 3 premier tildelt henholdsvis til H. Sinding-Larsen, H. Jürgensen og H. Nissen og H. Astrup. Rett etter at fristen hadde gått ut kom det et forslag til, av arkitekt Hans Jakob Sparre. Komiteen kunne ikke premiere det, men mente at utkastet var det beste. Derfor ble Justisbygningen tegnet og oppført av H. J. Sparre (1861-1937).
1903	Justisbygget ferdigstilles. Bygningen var oppført for Høyesterett, Lagmannsretten og den sivile domstol som var en forløper til dagens byrett.
1938	Nytt tilbygg mot Grubbegata i funksjonalistisk stil etter en konkurranse i 1936 vunnet av arkitekt Ove Bang.
1994	Byretten og Lagmannsretten flytter inn i det nye Oslo Tinghus ved C. J. Hambros plass og bygningen ble overlatt Høyesterett alene.
1994	1998 Ombygging og rehabilitering utvendig og innvendig, ved 4B Arkitekter AS (ark. Ole Fredrik Stoveland) og interiørarkitekt Beate Ellingsen AS (Beate Ellingsen og Grete Greve Aubert). Ved ombyggingen ble det etablert ny heissjakt med nytt trapperom for spiraltrapp fra kjeller til loft. Det er også lagt inn nye dekker i tidligere trapperom. Utvendig ble fasaden rengjort med høytrykksvasking med kalkmel i vannet. De originale vinduene i eik mot gårds plass og gate er rengjort og beholdt. Alle glass ble skiftet ut til isolerglass med energiglass.

Vern

Formål:	Formålet med fredningen er å bevare Justisbygningen fra 1903 som forteller viktig moderne statshistorie.
Begrunnelse:	Høyesteretts hus er den største formålsbygde justisbygning i Norge etter 1814, og et godt lesbart eksempel på statsbyggeri hvor staten ville vise sin makt. Bygningen har arkitektoniske kvaliteter gjennomført detaljering som er godt ivaretatt. Bygningen er av nasjonal verdi.
Omfang:	Fredningen omfatter bygningens eksteriør. Interiør: alle etasjer unntatt kjeller og loft. Fredningen omfatter også opprinnelig inventar (liste utarbeides).
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

BYGNING 10919 HØYESTERETTS BYGNING

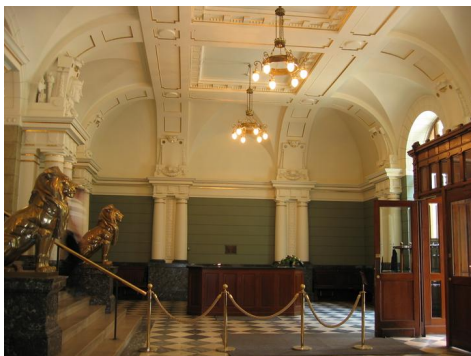
Kompleks 3520 HØYESTERETTS HUS, OSLO

Interiør

Interiørnr: 01-001

Interiørnavn: Vestibylen

Beskrivelse: Vestibylen, som er hevet opp fra bakkeplan, er dominert av en stor trapp i marmor. Denne flankeres av to store messingløver, som ble støpt og siselet av billedhuggeren Lars Utne i 1903. Veggene i vestibylen har horisontale bånd av svart marmor og hvit vegg.

Interiørnr: 01-002

Interiørnavn:

Møte/representasjonsrom

Beskrivelse: Rommet er holdt i nyrenessansestil med en rik innredning i nyrenessansestil, og det er forsøkt å tilbakeføre interiøret til det opprinnelige. Opprinnelig Byretten.

Interiørnr: 02.001

Interiørnavn: 2. avdeling rettssal

Beskrivelse: Rettsalen er den største salen og huset opprinnelig Lagmannsretten. Rommet ligger rett over vestibylen og går gjennom to etasjer. Interiøret er i nyrenessansestil og ble forsøkt tilbakeført til opprinnelige, med blant annet bladgull på detaljer.

Interiørnr: 03-001

Interiørnavn: 1. avdeling rettssal

Beskrivelse: Rettsalen er den minste salen i bygget. Den ligger mot Akersgata, og det spesielle er taket, som har kunstig overlys ved et oppbygg på loftet. På veggene er det pilastre og søyler som avsluttes i en frise. Etter frisen buer taket seg i en kuppelform, avsluttet av det kunstige overlyset. Dette hever takhøyden både fysisk og visuelt, og gir en spesiell stemning til rommet. Opprinnelig Høyesterett.

Fasade mot Grubbegata og Høyesterettsplass. Opphavsrett: Statsbygg.

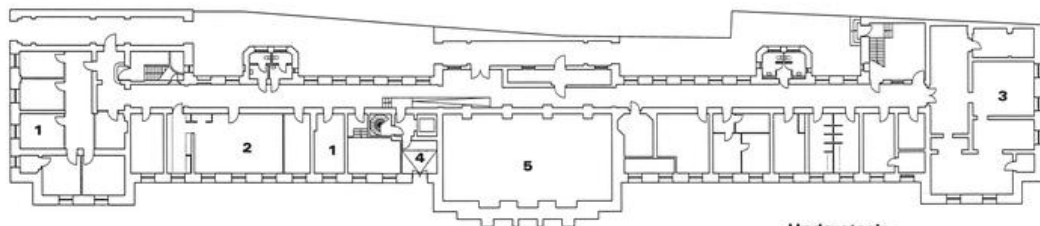
Fasade mot Høyesterettsplass og Akersgata. Opphavsrett: Statsbygg.

BYGNING 10919 HØYESTERETTS BYGNING

Kompleks 3520 HØYESTERETTS HUS, OSLO

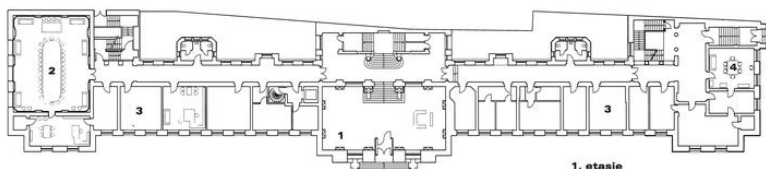
Inngangsparti mot Høyesteretts plass. Opphavsrett: Statsbygg.

Underetasje

- 1. Kontor
- 2. Kantine
- 3. Arkiv
- 4. Inngang rullestolbrukere
- 5. Teknisk rom

Plan, underetasje. Hele etasjen omfattes av fredningen. Opphavsrett: Statsbygg.

1. etasje

- 1. Vestibyle med hovedinngang
- 2. Møte/representasjonsrom
- 3. Kontor
- 4. Kjæremålsutvalgets møterom

Plan, første etasje. Alle etasjene unntatt kjeller og loft, samt opprinnelig inventar omfattes av fredningen. Opphavsrett: Statsbygg.

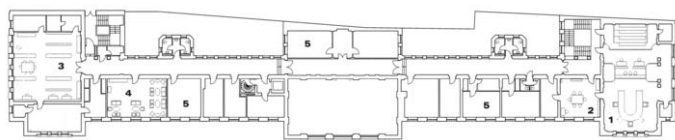
2. etasje

- 1. 2. avd. rettsaal. Plenumsalen
- 2. Høyesterettsjustitiarius
- 3. Kontor
- 4. Dommerrom
- 5. Advokat
- 6. Publikumerom
- 7. Presserom

Plan, andre etasje. Alle etasjene unntatt kjeller og loft, samt opprinnelig inventar, omfattes av fredningen. Opphavsrett: Statsbygg.

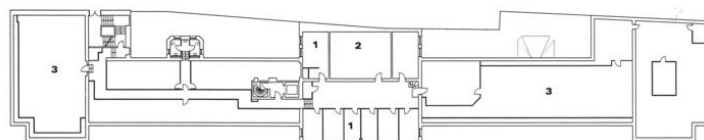
BYGNING 10919 HØYESTERETTS BYGNING

Kompleks 3520 HØYESTERETTS HUS, OSLO

3. etasje
1. 1. avd. rettsal
2. Dommerrom
3. Bibliotek
4. Møterom
5. Kontor

Plan, tredje etasje. Hele etasjen omfattes av fredningen. Opphavsrett: Statsbygg.

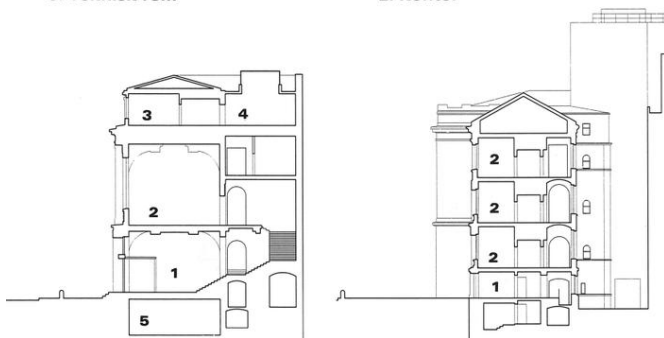

4. etasje
1. Kontor
2. Nærarkiv
3. Ventilasjonsrom

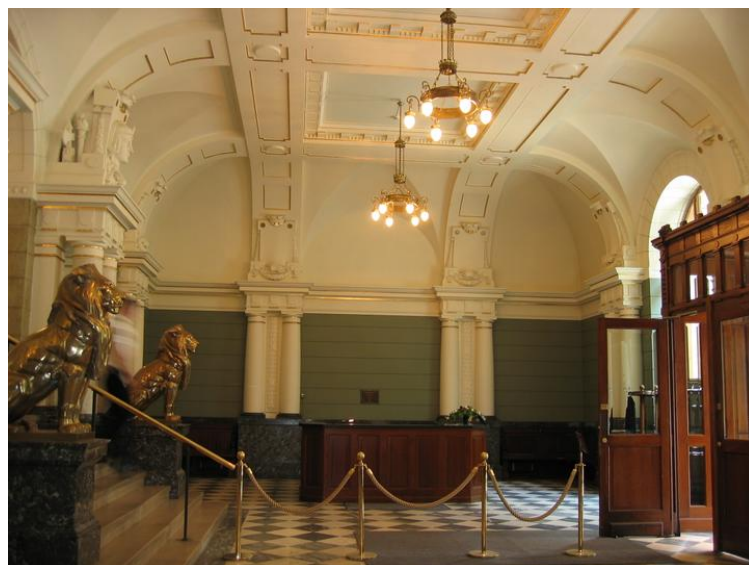
Plan, fjerde etasje. Hele etasjen omfattes av fredningen. Opphavsrett: Statsbygg.

1. Hovedinngang med vestibyle
2. 2. avd. rettsal
3. Kontor
4. Arkiv
5. Teknisk rom

1. Inngang rullestolbrukere
2. Kontor

Snitt gjennom bygget. Opphavsrett: Statsbygg.

Vestibyle, sett mot vindfang og vaktskranke. Opphavsrett: Statsbygg.

Møte/representasjonsrom, sett mot inngangdør. Opphavsrett: Statsbygg.

Hovedrettsalen. Opprinnelig Høyesterett. Opphavsrett: Jiri Havran.